

Samen naar een inclusieve strategie tegen gendergerelateerd geweld

Advies over Vlaams actieplan ter bestrijding van gendergerelateerd geweld 2025-2029

Datum van publicatie: 5 september 2025

Noozo | info@noozo.be | 02 274 00 31 | www.noozo.be
Vooruitgangstraat 323 bus 7, 1030 Brussel
Ondernemingsnr. 0778291475 | RPR Brussel

Advies

Adviesvraag: De leidende principes, omgevingsanalyse en het doelstellingenkader van het Vlaams actieplan ter bestrijding van gendergerelateerd geweld 2025-2029

Advies op vraag van: Agentschap Justitie en Handhaving

Ontvangst adviesvraag: 22 augustus 2025

Contactpersonen: Veronique Deblon | veronique@noozo.be
Ina Saenen | ina@noozo.be

Inhoud

1. Samenvatting	4
2. Situering	7
2.1 Actieplan ter bestrijding van gendergerelateerd geweld	7
2.2 Leidende principes	8
2.3 Gendergerelateerd geweld	10
3. Doelstellingenkader	11
3.1 Investeren in preventieve maatregelen gericht op de algemene bevolking en slachtoffers, daders en omstaanders om gendergerelateerd geweld te voorkomen en signalen vroegtijdig te detecteren.....	11
Actie 1: brede inclusieve en toegankelijke sensibiliseringscampagne	11
Actie 2: empowerment van vrouwen met een (verstandelijke) handicap	13
Actie 3: informatie in voorzieningen	15
Actie 4: onderzoek naar risicofactoren	16
Actie 5: inzetten op weerbaarheid	16
3.2 Inzetten op gepaste hulpverlening, ondersteuning en maatregelen voor zowel slachtoffers als daders van gendergerelateerd geweld en hun volledig systeem.....	17
Actie 1: evalueer de toegankelijkheid van nazorg bij gendergerelateerd geweld	18
3.3 Inzetten op de professionalisering op maat van professionals die in aanraking komen met slachtoffers en daders van gendergerelateerd geweld en de kaders waarin ze moeten werken.....	19
Actie 1: VAPH webinars over grensoverschrijdend gedrag	19
4. Eindnoten	22

1. Samenvatting

De Vlaamse regering stelt een **Vlaams actieplan ter bestrijding van gendergerelateerd geweld** op. Hiermee zet ze in op preventie, gepaste hulpverlening en professionalisering van alle betrokken medewerkers. Het begrip gendergerelateerd geweld verwijst naar verschillende vormen van geweld gericht tegen een persoon vanwege hun geslacht, genderidentiteit of genderexpressie.

In 2009 ratificeerde België het [VN-Verdrag Handicap](#). Alle beleidsniveaus moeten stappen zetten om de rechten van personen met een handicap te realiseren. We geven daarom **leidende principes** mee voor de afronding en uitwerking van dit plan:

- ✓ Behoud een intersectionele blik bij de uitwerking van de acties. Personen met een combinatie van verschillende identiteitslagen (bijvoorbeeld vrouwen die ook queer zijn en een handicap hebben) lopen meer risico op gendergerelateerd geweld. Ze hebben ook specifieke noden. Houd daarmee rekening.
- ✓ Betrek personen met een handicap bij de uitwerking van de acties.
- ✓ Zet in op handistreaming: zorg ervoor dat bij elke actie over het thema handicap wordt nagedacht. Alle beleidsdomeinen moeten stappen zetten om de rechten van personen met een handicap uit het VN-Verdrag Handicap te realiseren.

Inzetten op preventie en beeldvorming

We stellen een aantal acties voor waarmee de Vlaamse regering kan investeren in **preventieve maatregelen**. Er is nood aan een sensibiliseringscampagne over gendergerelateerd geweld voor het brede publiek.

- ✓ Betrek personen met een handicap hierbij om te checken of het campagnemateriaal integraal toegankelijk is.
- ✓ Zorg ervoor dat de beelden en de inhoud van de campagne weerspiegelen dat personen met een handicap ook tot de doelgroep behoren.
- ✓ Zorg consistent voor correct taalgebruik. Gebruik bijvoorbeeld de aanduiding personen met een verstandelijke handicap, in plaats van mensen met een mentale beperking.

Vrouwen met een handicap lopen een zeer hoog risico om slachtoffer te worden van seksueel geweld. Nederlands onderzoekⁱ toont aan dat 35% van de vrouwen met een lichamelijke beperking ooit seksueel geweld heeft meegemaakt.

Binnen de groep van vrouwen met een handicap lopen vrouwen met een verstandelijke handicap meer risico om slachtoffer te worden van seksueel geweld. In Nederland toonden onderzoekers dat 61% van de vrouwen met een verstandelijke beperking ooit al slachtoffer werd. Onderzoekers van de New York Times onthulden ook dat gedwongen sterilisatie in de praktijk nog vaak gebeurt bij personen met een handicap in België.

- ✓ NOOZO spoort de Vlaamse regering aan om aandacht te hebben voor de specifieke noden van vrouwen met een (verstandelijke) handicap. Werk samen met hen een aanpak uit op maat: zet in op verspreiding van informatie, sensibilisering over grenzen en autonomie, trainen van weerbaarheid en zelfverdediging.

Uit onderzoekⁱⁱ blijkt dat slachtoffers van seksueel geweld die in een gesloten context wonen, zoals bijvoorbeeld een voorziening, weinig informatie voorhanden hebben. Ze vertellen dat seksualiteit, relaties en grenzen aangeven zelden besproken worden.

- ✓ Neem bewoners van voorzieningen mee in een traject om hun kennis over gendergerelateerd geweld te vergroten. Bied informatie en vaardigheidstrainingen op maat aan.

Op basis van onderzoek kan de Vlaamse regering doeltreffendere beleidsmaatregelen nemen en zorgen voor meer impact.

- ✓ Onderzoek risicofactoren die kunnen wijzen op gendergerelateerd geweld. Neem de diversiteit binnen de groep van personen met een handicap mee in het onderzoek.

Tijdens weerbaarheidswerkshops leren deelnemers gendergerelateerd geweld herkennen, tegengaan en melden. Zulke workshops zijn onmisbaar in een breed beleid rond gendergerelateerd geweld, omdat ze mensen weerbaarder maken, zorgen voor meer bewustzijn en helpen om sneller in te grijpen.

- ✓ Maak een inventaris op van het bestaande aanbod omstaandertrainingen. Onderzoek of het aanbod toegankelijk is.
- ✓ Investeer in een duurzaam aanbod weerbaarheidstrainingen.

Aandacht voor handicapspecifieke ondersteuning bij hulpverleners

We stellen een actie voor waarmee de Vlaamse regering kan inzetten op **gepaste hulpverlening en ondersteuning**. Personen met een handicap ervaren drempels in hun zoektocht naar gepaste zorg om met de gevolgen van grensoverschrijdend gedrag om te gaan.

- ✓ Evalueer de toegankelijkheid van nazorg bij gendergerelateerd geweld en koppel hier actiepunten aan. Betrek daarbij ook het Vlaams Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag.

We stellen een actie voor waarmee de Vlaamse regering kan inzetten op de **professionalisering van alle betrokken medewerkers**. Personen met een handicap die slachtoffer zijn

van gendergerelateerd geweld hebben soms nood aan handicapspecifieke nazorg.

- ✓ Zorg ervoor dat alle professionals die met slachtoffers met een handicap in aanraking komen voldoende expertise hebben over toegankelijkheid en mensenrechten. We zijn voorstander van uitgebreide informatie en opleiding.
- ✓ Ondersteun medewerkers uit voorzieningen door hen opleidingen aan te bieden waar ze kennis en vaardigheden over gendergerelateerd geweld kunnen ontwikkelen.
- ✓ Maak het ook mogelijk voor voorzieningen om een bijna grensoverschrijdende situatie te melden bij het VAPH.

2. Situering

2.1 Actieplan ter bestrijding van gendergerelateerd geweld

De Vlaamse regering beschrijft in een [actieplan](#) hoe ze samen gendergerelateerd geweld zullen bestrijden. De minister van Justitie en Handhaving is verantwoordelijk voor de coördinatie, samenhang en voortgang van dit plan.

In mei 2025 legde de Vlaamse regering de leidende principes, de omgevingsanalyse en de doelstellingen van het plan vast. Ze werkt aan drie doelstellingen:

1. Ze investeren in preventieve maatregelen gericht op de algemene bevolking en (potentiële) slachtoffers, daders en omstaanders om gendergerelateerd geweld te voorkomen en signalen vroegtijdig te detecteren.
2. Ze zetten in op gepaste hulpverlening, ondersteuning en maatregelen voor zowel slachtoffers als daders van gendergerelateerd geweld en hun volledig systeem. Ze houden hierbij rekening met hun specifieke noden en werken waar mogelijk herstelgericht

3. Ze zetten in op professionalisering op maat van professionals die in aanraking komen met slachtoffers en daders van gendergerelateerd geweld en de kaders waarin ze moeten werken.

In september 2025 selecteert de regering acties om deze doelstellingen te realiseren. In 2027 zal een tussentijdse evaluatie uitgevoerd worden en in 2029 volgt de eindevaluatie.

2.2 Leidende principes

We zijn tevreden dat het Agentschap Justitie en Handhaving de input van personen met een handicap vraagt. Dit toont de aandacht voor intersectionaliteit in het plan: verschillende aspecten van een identiteit zorgen voor de positie en ervaringen van een persoon in de samenleving. Het is krachtig dat hierover ook de stem van personen met een handicap wordt gehoord.

We willen de Vlaamse regering aanmoedigen om een **intersectionele blik** te behouden bij de uitwerking van de acties. Personen van wie de identiteit is opgebouwd uit een combinatie van verschillende lagen (bijvoorbeeld vrouwen die ook queer zijn en een handicap hebben) lopen meer risico op gendergerelateerd geweld. Ze hebben ook specifieke noden. Houd daarmee rekening. We zien bijvoorbeeld een sterke link tussen de autismegemeenschap en lgbtq+ gemeenschap.

We zien onze voorstellen tot acties als het **beginpunt van een dialoog** over de strijd tegen gendergerelateerd geweld. Kwalitatieve en diepgaande participatie vraagt tijd en we gaan graag verder in gesprek over een plan van aanpak om geweld tegen personen met een handicap aan te pakken.

We hopen dat de aandacht voor **beleidsparticipatie** aanhoudt bij de uitvoering van de acties. In 2009 ratificeerde België het [VN-Verdrag Handicap](#). Artikel 4.3 van het verdrag verplicht verdragsstaten bij besluitvorming en bij de opmaak, uitvoering en monitoring van beleid dat betrekking heeft op personen met een handicap om nauw overleg te houden met personen met een

handicap en hun representatieve organisaties. De Vlaamse overheid en de andere beleidsniveaus moeten dus steeds personen met een handicap via hun representatieve organisaties betrekken bij maatregelen die (on)rechtstreeks gevolgen kunnen hebben op hun leven.

We willen de Vlaamse regering aansporen om te werken aan **handistreaming**. Houd bij de afwerking en uitwerking van dit plan rekening met het perspectief van personen met een handicap. Alle beleidsdomeinen moeten stappen zetten om de rechten van personen met een handicap uit het VN-Verdrag Handicap te realiseren. Zorg ervoor dat bij elke actie over het thema handicap wordt nagedacht.

Er is nood aan structureel beleid om personen met een handicap te beschermen tegen gendergerelateerd geweld. Op dit moment is het beleid op Vlaams niveau versnipperd en beperkt. Het is dus een stap in de goede richting dat er opnieuw een horizontaal plan wordt opgesteld waarbij de Vlaamse regering samenwerkt. We sommen in dit advies aandachtspunten op en doen een aantal voorstellen voor acties.

Aanbevelingen

- ✓ Behoud een intersectionele blik bij de uitwerking van de acties. Personen van wie de identiteit is opgebouwd uit een combinatie van verschillende lagen (bijvoorbeeld vrouw zijn, queer zijn, én een handicap hebben) lopen meer risico op gendergerelateerd geweld. Ze hebben ook specifieke noden. Hou hiermee rekening.
- ✓ Betrek personen met een handicap bij de uitwerking van de acties.
- ✓ Zet in op handistreaming: zorg ervoor dat bij elke actie over het thema handicap wordt nagedacht. Alle beleidsdomeinen moeten stappen zetten om de rechten van personen met een handicap uit het VN-Verdrag Handicap te realiseren.

2.3 Gendergerelateerd geweld

Het begrip gendergerelateerd geweld verwijst naar verschillende vormen van geweld gericht tegen een persoon vanwege hun geslacht, genderidentiteitⁱⁱⁱ of genderexpressie^{iv}.

Het Vlaamse actieplan focust op 5 vormen: seksueel geweld, seksueel grensoverschrijdend gedrag, intrafamiliaal geweld, eengerelateerd geweld en vrouwelijke genitale verminking.

We gebruiken dezelfde definities als in het actieplan:

- **Seksueel geweld:** elke seksuele handeling die tegen iemands wil wordt uitgevoerd. Deze handeling kan door eender wie (ongeacht de relatie van deze persoon tot het slachtoffer) worden gesteld en in gelijk welke context.
Bijvoorbeeld: aanranding of verkrachting.
- **Seksueel grensoverschrijdend gedrag:** elke vorm van ongewenst verbaal, non-verbaal of lichamelijk gedrag met een seksuele connotatie dat als doel of gevolg heeft dat de waardigheid van een persoon wordt aangetast of een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende omgeving wordt gecreëerd.
Bijvoorbeeld: iemand dwingen om seksuele beelden te kijken of ongewenste seksuele berichtjes sturen.
- **Intrafamiliaal geweld:** elk geweld dat zich voordoet binnen de context van de familie, het huishouden of tussen (ex-)partners. Het kan gaan om lichamelijk, seksueel, psychologisch, economisch of eengerelateerd geweld. De betrokken personen moeten niet noodzakelijk in dezelfde woning verblijven of hebben verbleven.
Bijvoorbeeld: oudermishandeling of kindermishandeling.
- **Eengerelateerd geweld:** elk geweld dat wordt gepleegd om de eer van een individu, familie of gemeenschap te beschermen, in strijd met de fundamentele mensenrechten van de betrokken persoon.

Bijvoorbeeld: een gedwongen huwelijk of iemand tot zelfmoord drijven om de eer te beschermen.

- **Vrouwelijke genitale verminking:** elke handeling die een vrouw of meisje dwingt of aanzet om een verminking aan de grote of kleine schaamlippen of de clitoris te ondergaan. Dit is ook een vorm van eengerelateerd geweld.

3. Doelstellingenkader

3.1 Investeren in preventieve maatregelen gericht op de algemene bevolking en slachtoffers, daders en omstaanders om gendergerelateerd geweld te voorkomen en signalen vroegtijdig te detecteren

Actie 1: brede inclusieve en toegankelijke sensibiliseringscampagne

Er is nood aan een sensibiliseringscampagne over gendergerelateerd geweld voor het brede publiek. We stimuleren het voornemen om de campagne (digitaal) toegankelijk te maken. Betrek personen met een handicap hierbij om te controleren of het campagnemateriaal **integraal toegankelijk** is. Zij kunnen oordelen of informatie bruikbaar is en voldoende afgestemd op hun noden.

De inhoud moet niet alleen toegankelijk zijn, maar ook **kwalitatief en inclusief**. Ook personen met een handicap hebben in al hun diversiteit recht op kwalitatieve informatie over gendergerelateerd geweld. Zorg er ook voor dat de beelden en de inhoud van de campagne weerspiegelen dat personen met een handicap ook tot de doelgroep behoren. Ze hebben dezelfde seksuele en reproductieve rechten als anderen.

Tijdens [een participatietraject van NOOZO](#) in 2024 kwam naar voren dat personen met een handicap vaak onvolledige of

incorrecte informatie over respectvolle relaties, grenzen, respect en toestemming krijgen. Personen met een verstandelijke handicap in het bijzonder geven aan uitgesloten te worden of onterecht betutteld te worden. Zorg ook consistent voor **correct taalgebruik**. Gebruik bijvoorbeeld zowel in het plan als de sensibiliseringscampagne de aanduiding personen met een verstandelijke handicap, in plaats van mensen met een mentale beperking.

Wanneer personen met een handicap te weinig kennis hebben over grenzen, kunnen zij zelf onbedoeld gedrag vertonen dat anderen schade berokkent. Dit risico wordt groter wanneer hun specifieke beperking het bemoeilijkt om sociale situaties correct in te schatten. Daarom is het belangrijk om ook aandacht te besteden aan personen met een beperking die zelf risico lopen om grensoverschrijdend gedrag te vertonen. Dit betekent niet dat zij automatisch daders zijn, maar dat zij vaak extra ondersteuning, begeleiding en educatie nodig hebben om sociale grenzen te leren herkennen en het effect van hun gedrag op anderen te begrijpen.

Te weinig kennis en vaardigheden over relaties en grensoverschrijdend gedrag versterkt dus zowel slachtofferschap als daderschap.

“ Ik had moeite met het herkennen van grenzen, bij mezelf en bij anderen. Ik wist eigenlijk niet wat grenzen waren, waarom ze belangrijk zijn, hoe ze te herkennen bij mezelf en bij anderen. Pas de laatste 10 jaar krijg ik daar wat meer zicht op. Nu realiseer ik me dat ik ook seksueel meerdere keren bij mannen over hun grenzen ben gegaan terwijl ik dacht dat wat ik deed goed was. Ook ben ik over mijn eigen grenzen gegaan door te doen waarvan ik dacht dat het normaal of gewenst was.”

Aanbevelingen

- ✓ Betrek personen met een handicap bij de sensibiliseringscampagne om te checken of het campagnemateriaal integraal toegankelijk is.
- ✓ Zorg ervoor dat de beelden en de inhoud van de campagne weerspiegelen dat personen met een handicap ook tot de doelgroep behoren.
- ✓ Zorg consistent voor correct taalgebruik. Gebruik bijvoorbeeld de aanduiding personen met een verstandelijke handicap, in plaats van mensen met een mentale beperking.

Actie 2: empowerment van vrouwen met een (verstandelijke) handicap

Vrouwen met een handicap lopen een zeer hoog risico om slachtoffer te worden van seksueel geweld. Een [onderzoek van Tina Goethals](#) uit 2018 gaf aan dat 93% van de 59 deelnemende vrouwen ooit een vorm van seksueel geweld ervaarde. Nederlands onderzoek toont aan dat 35% van de vrouwen met een lichamelijke beperking en 43% van de vrouwen met een auditieve beperking ooit seksueel geweld heeft meegemaakt.^{vi}

Vrouwelijke slachtoffers met een handicap rapporteren dat het niet gaat over een eenmalig geval. In sommige gevallen gaat het om een reeks van incidenten door verschillende daders. In andere gevallen gaat het om herhaaldelijk grensoverschrijdend gedrag door dezelfde dader. In deze gevallen is de dader meestal een bekende. Het gaat vaak om een (ex-)partner, vriend of familielid.^{vii}

“ Als vrouw met een handicap bots ik op een muur van ongeloof. Jij? Slachtoffer van geweld? Een hulpverlener die kiest om voor mensen met een handicap te zorgen, is toch doodbraaf! Dat besef je toch?^{viii}

Binnen de groep van vrouwen met een handicap lopen **vrouwen met een verstandelijke handicap** extra risico om slachtoffer te

worden van seksueel geweld. Nederlandse onderzoekers toonden dat 61% van de vrouwen met een verstandelijke beperking en 23% van de mannen met een verstandelijke beperking ooit al seksueel geweld meemaakten.^{ix} [Onderzoek van Tina Goethals](#) toont ook aan dat vrouwen met een verstandelijke handicap opvallend gewelddadige feiten beschrijven. Ze rapporteren in het onderzoek van Goethals meermaals over groepsverkrachtingen, verkrachtingsdrugs en ontvoeringen.

Goethals ondervindt dat de deelnemers een **genormaliseerde visie op seksueel geweld** hebben. De vrouwen stellen handelingen die ze onaangenaam vinden omdat ze denken dat dit “er nu eenmaal bij hoort”. Een grens aangeven is moeilijk voor hen. Dat komt deels door een gebrek aan kennis over seksueel geweld en de ervaring van seks zonder toestemming. Slachtoffers herkennen en erkennen een situatie van seksueel grensoverschrijdend gedrag zelf niet altijd. Hun (seksuele) grenzen worden dagelijks overschreden.

Daarnaast onthulden [onderzoekers van de New York Times](#) in 2023 dat **gedwongen sterilisatie** in de praktijk nog vaak gebeurt bij personen met een handicap. Ook in België, waar dit verboden is, worden vooral vrouwen met een verstandelijke beperking nog vaak zonder toestemming gesteriliseerd. Belgische verloskundigen verklaren dat ze deze ingreep uitvoeren op vraag van familie of zorgverleners. Vaak wordt er gesproken met begeleiders, assistenten en ouders, maar minder met de persoon zelf.

Gendergerelateerd geweld bij vrouwen met een (verstandelijke) handicap wordt dus vaak niet herkend of ernstig genomen. De gebeurtenissen worden zelden gedeeld of gemeld. De **meldingsbereidheid** van slachtoffers of hun netwerk is laag waardoor er weinig gerapporteerd wordt en de omvang van het probleem in werkelijkheid groter is.^x

Een belangrijke kanttekening: hoewel vrouwen met een handicap een groter risico lopen op gendergerelateerd geweld, moet er ook aandacht gaan naar mannen met een handicap als

slachtoffer. De schaamte en het taboe die zij als slachtoffer ervaren, maken het moeilijk om melding te doen. Werk risico's en drempels weg door ook te luisteren naar hun noden.

Aanbeveling

- ✓ Besteed aandacht aan de specifieke noden van vrouwen met een (verstandelijke) handicap. Werk samen met hen een aanpak uit op maat: zet in op verspreiding van informatie, sensibilisering over grenzen en autonomie, trainen van weerbaarheid en zelfverdediging.

Actie 3: informatie in voorzieningen

Uit het [onderzoek van Tina Goethals](#) blijkt dat slachtoffers van seksueel geweld die in een gesloten context wonen, zoals een bijvoorbeeld een voorziening, over weinig informatie beschikken. Ze vertellen dat seksualiteit, relaties en grenzen aangeven zelden gespreksonderwerpen zijn. De meerderheid van de deelnemers zegt dat ze geen vertrouwenspersoon hebben binnen de woonorganisatie waarbij ze terecht kunnen om seksueel grensoverschrijdend gedrag te melden. De meerderheid van hen kan ook niet rekenen op een breed sociaal netwerk buiten hun woonsituatie. Terwijl de feiten wel vaak wijzen op seksueel geweld.

Je kan pas melding maken van seksueel grensoverschrijdend gedrag of seksueel geweld als je het herkent en op de hoogte bent van de mogelijkheid om het te melden. Werk daarom een aanpak uit waarbij de bewoners van woonvoorzieningen betrokken worden. Besteed de nodige aandacht aan deze doelgroep om hen ook beter te wapenen.

Aanbeveling

- ✓ Neem bewoners van voorzieningen mee in een traject om hun kennis over gendergerelateerd geweld te vergroten. Bied informatie en vaardigheidstrainingen op maat aan.

Actie 4: onderzoek naar risicofactoren

Het is positief dat de Vlaamse regering risicofactoren en situaties die kunnen leiden tot gendergerelateerd geweld vroegtijdig wil opsporen en aanpakken. Besteed in het onderzoek ook aandacht aan de diversiteit binnen de groep van personen met een handicap. Heb oog voor de verschillende soorten handicaps en de context rond deze persoon (hoe is hun ondersteuning georganiseerd, ...). Zo kan er meer inzicht verkregen worden in de complexe situatie van personen met een handicap en de samenhang van risicofactoren. Op basis van dat onderzoek kan de Vlaamse regering doeltreffendere beleidsmaatregelen nemen en zorgen voor meer impact.

Aanbeveling

- ✓ Onderzoek risicofactoren die kunnen wijzen op gendergerelateerd geweld. Neem de diversiteit binnen de groep van personen met een handicap mee in het onderzoek.

Actie 5: inzetten op weerbaarheid

Deelnemers leren bij weerbaarheidsworkshops gendergerelateerd geweld te herkennen. Ze krijgen informatie over grenzen, waar die liggen en hoe ze die kunnen bewaken. Ze leren hoe ze om moeten gaan met gendergerelateerd geweld en hoe ze hulp kunnen zoeken.

Maak een inventaris op van het bestaande aanbod omstaanderstrainingen. Is er voldoende aanbod? Is het aanbod ook toegankelijk voor personen met een handicap? Is het aanbod tijdelijk of permanent? Investeer in een duurzaam aanbod weerbaarheidstrainingen.

Aanbevelingen

- ✓ Maak een inventaris op van het bestaande aanbod omstaanderstrainingen. Onderzoek of het aanbod toegankelijk is.

- ✓ Investeer in een duurzaam aanbod weerbaarheidstrainingen.

3.2 Inzetten op gepaste hulpverlening, ondersteuning en maatregelen voor zowel slachtoffers als daders van gendergerelateerd geweld en hun volledig systeem

Personen met een handicap rapporteren dat de drempel om melding te maken van gendergerelateerd geweld hoog is. Ze geven aan hun verhaal niet te willen delen door verschillende redenen:

- Ze hebben vaker het gevoel niet geloofd te worden.^{xi}
- Ze voelen empathie voor de dader of willen de dader beschermen.^{xii}
- Ze ervaren zelf in het verleden of in hun omgeving dat een melding niet leidde tot gerechtigheid. Dat ontmoedigt hen.^{xiii}
- Ze hebben angst om nog meer betutteld of beschermd te worden na een melding.^{xiv}
- Er is sprake van een machtsverschil waardoor ze angst hebben voor de gevolgen van een melding. Ze verwachten niet dat het gedrag stopt na een melding. In een groot aandeel van de gevallen is de dader een persoon met een ondersteunende rol voor het slachtoffer. Het gaat dan over een hulpverlener, mantelzorger, ouder, ... Het slachtoffer bevindt zich in een afhankelijkheidsrelatie en is bang om de ondersteuning te verliezen. Of het slachtoffer is bang om hun plek in de voorziening te verliezen.

Het werkelijke cijfer van personen met een handicap die slachtoffer zijn van grensoverschrijdend gedrag ligt daarom vermoedelijk nog hoger dan wat er nu gerapporteerd wordt.

Actie 1: evalueer de toegankelijkheid van nazorg bij gendergerelateerd geweld

Personen met een handicap ervaren drempels in hun zoektocht naar gepaste zorg om met de gevolgen van grensoverschrijdend gedrag om te gaan. Ze lopen daardoor extra risico om op lange termijn opnieuw slachtoffer te worden.^{xv}

Op dit moment ontvangen personen met een handicap zelden gepaste ondersteuning. Dit is om verschillende redenen:

- Het traject van de slachtofferhulp is ontoegankelijk. Er is bijvoorbeeld geen aangepaste communicatie.
- Er worden geen gepaste redelijke aanpassingen voorzien.
- Hulpverleners schatten een handicap verkeerd in. Ze hebben onbewuste vooroordelen en stereotypes.
- Er is sprake van handelingsverlegenheid. Medewerkers vinden dat ze onvoldoende op de hoogte zijn om te weten wat speelt bij personen met een handicap.
- Er wordt geen rekening gehouden met een handicap. De gestelde vragen zijn bijvoorbeeld niet altijd duidelijk voor personen met een verstandelijke handicap. Zij antwoorden soms niet correct omdat ze de vraag niet begrijpen of omdat ze bang zijn voor de gevolgen.

NOOZO stelt daarom een onderzoek voor naar de toegankelijkheid van nazorg bij gendergerelateerd geweld. Neem in het onderzoek alle soorten nazorg op: bij reguliere diensten, in voorzieningen, bij het Vlaams Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag, ... Wat is er nodig om de drempel voor slachtoffers (met een handicap) te verlagen?

Aanbeveling

- ✓ **Evalueer de toegankelijkheid van nazorg bij gendergerelateerd geweld en koppel hier actiepunten aan. Neem ook het Vlaams Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag mee in de evaluatie.**

3.3 Inzetten op de professionalisering op maat van professionals die in aanraking komen met slachtoffers en daders van gendergerelateerd geweld en de kaders waarin ze moeten werken

NOOZO vindt het positief dat de Vlaamse regering zal werken aan professionalisering van alle betrokken medewerkers. Soms hebben slachtoffers met een handicap van gendergerelateerd geweld nood aan handicapspecifieke ondersteuning of nazorg.

Handelingsverlegenheid kan ervoor zorgen dat personen met een handicap niet de juiste ondersteuning krijgen. Daardoor blijven ze nog langer in de kou staan, terwijl de drempel om gendergerelateerd geweld te melden al hoog is. Professionals hebben nood aan de juiste expertise en vaardigheden om personen met een handicap gepaste nazorg te bieden.

Aanbeveling

- ✓ Zorg ervoor dat alle professionals die met slachtoffers met een handicap in aanraking komen voldoende expertise hebben over toegankelijkheid en mensenrechten. We zijn voorstander van uitgebreide informatie en opleiding.

Actie 1: VAPH webinars over grensoverschrijdend gedrag

In de huidige praktijk is het zo dat een woonvoorziening verplicht een geschreven referentiekader over grensoverschrijdend gedrag bezit. Elke woonvoorziening moet een procedure hebben waarmee ze grensoverschrijdend gedrag voorkomt en detecteert. Ze moet ook verplicht beschikken over een procedure waarin staat hoe ze reageert op grensoverschrijdend gedrag. In deze procedure is een registratiesysteem aanwezig waarmee ze alle incidenten loggen.^{xvi} Op dat vlak zijn de afgelopen jaren veel inspanningen gedaan. Er is een groter bewustzijn en alertheid.

Er is zeker nog ruimte voor verbeteringen. NOOZO ontvangt verschillende signalen:

- Het beleid over grensoverschrijdend gedrag in een voorziening is niet altijd samenhangend of kwalitatief.
- De praktijk ontbreekt. Er blijkt vaak een gebrek aan een duidelijk uitgevoerd beleid over seksualiteit en seksueel misbruik binnen voorzieningen.
- Het beleid is te weinig gekend. Medewerkers en/of bewoners zijn niet op de hoogte van hun rechten en plichten.
- In sommige gevallen schrijft het beleid van de voorziening voor dat grensoverschrijdend gedrag gemeld moet worden bij de directie van de voorziening. Ouders geven aan geen melding te doen uit angst voor de gevolgen van deze melding. Ze vrezen dat hun kind de voorziening zal moeten verlaten.
- Voorzieningen die een incident van grensoverschrijdend gedrag vaststellen, melden dit verplicht aan het Departement Zorg. Als ze een melding doen, krijgen ze inspectie over de vloer. Organisaties die geen meldingen doen, krijgen nooit controle over de vloer. Grensoverschrijdend gedrag komt nochtans overal voor waar mensen samenleven. [Aditi vzw](#) maakt zich zorgen over deze organisaties. Zij hebben vaak geen kwalitatief beleid over grensoverschrijdend gedrag.^{xvii}

We vinden de webinars van het VAPH over grensoverschrijdend gedrag en ernstige gebeurtenissen goede initiatieven. Expertise vanuit [Aditi vzw](#) en [Sensoa](#) kan zo breed verspreid worden. Medewerkers uit voorzieningen geven zelf aan nood te hebben aan expertise. Eenmalige webinars zijn positief, maar het thema vraagt continuïteit en verduurzaming. Ga daarom verder met dit initiatief. Ondersteun medewerkers van voorzieningen bij het vertalen van abstracte concepten, zoals seksuele en reproductieve rechten en gendergerelateerd geweld, naar de praktijk binnen hun voorziening. Zo kunnen ze de signalen van geweld (sneller) herkennen en hier gepast op reageren.

Maak daarnaast mogelijk dat medewerkers in voorzieningen meldingen kunnen maken over bijna grensoverschrijdende

situaties. Op die manier kunnen risicosituaties in kaart gebracht worden en kan er proactief gehandeld worden.

Aanbevelingen

- ✓ Ondersteun medewerkers uit voorzieningen door opleidingen aan te bieden waar ze kennis en vaardigheden over gendergerelateerd geweld kunnen ontwikkelen.
- ✓ Maak het ook mogelijk voor voorzieningen om een bijna grensoverschrijdende situatie te melden bij het VAPH.

4. Eindnoten

ⁱ Van Berlo, Willy, Stans De Haas, Nico Van Oosten, Luc Brants, Susanne Tonnon, en Oka Storms. "Beperkt weerbaar", 2009.
<https://www.movisie.nl/sites/default/files/publication-attachment/Beperkt%20weerbaar%20%5BMOV-181899-0.4%5D.pdf>.

ⁱⁱ Goethals, Tina. "Seksueel georiënteerd geweld bij vrouwen met een beperking in Vlaanderen". UGent, 2016.
<https://biblio.ugent.be/publication/8598961>.

ⁱⁱⁱ Genderidentiteit verwijst naar je innerlijk gevoel van je man, vrouw, beiden of geen van beiden te voelen. (via [Transgender Infopunt](#))

^{iv} Genderexpressie verwijst naar de manier waarop je jouw gender toont aan de buitenwereld, bijvoorbeeld door je kledij of haarstijl. (via [Transgender Infopunt](#))

^v Participate. "Wensen en grenzen", z.d. <https://nl.participate-autisme.be/over-autisme/autisme-seksualiteit/wensen-grenzen>.

^{vi} Van Berlo e.a., "Beperkt Weerbaar".

^{vii} Elizaveta Fomenko, Lotte De Schrijver, en Ines Keygnaert, "Personen met een beperking en seksueel geweld", Universiteit Gent, z.d.,
<https://biblio.ugent.be/publication/01HDH1NGBEB6PP204JTV4AJ9GC>.

^{viii} Persephone, getuigenis uit interview, 30 augustus 2025.

^{ix} Van Berlo e.a., "Beperkt Weerbaar".

^x "Over grenzen". Kando Magazine 1, nr. 79 (januari 2024): 9–12.

^{xi} Fomenko, De Schrijver, en Keygnaert, "Personen Met Een Beperking En Seksueel Geweld".

^{xii} Goethals, "Seksueel Georiënteerd Geweld Bij Vrouwen Met Een Beperking in Vlaanderen".

xiii "Over Grenzen".

xiv Goethals, "Seksueel Georiënteerd Geweld Bij Vrouwen Met Een Beperking in Vlaanderen".

xv Fomenko, De Schrijver, en Keygnaert, "Personen Met Een Beperking En Seksueel Geweld".

xvi "Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling voor woonzorgvoorzieningen en verenigingen voor mantelzorgers en gebruikers". Codex Vlaanderen. Vlaamse Regering, 28 juni 2019. <https://codex.vlaanderen.be/PrintDocument.ashx?id=1032439&datum=&geannoteerd=false&print=true>.

xvii Uit mondeling gesprek met Aditi vzw, 23 januari 2024.